

Létfontosságú rendszerelemek védelmének kérdései a SARS-CoV-2 tükrében

2020. március 11-től a Kormány a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki a Covid-19 széles körű elterjedése miatt. Ezzel párhuzamosan 2020. március 14-i hatállyal a Kormány határozatot¹ adott ki a koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről, és ez alapján 11 akciócsoportot állított fel. A jogszabály rendelkezései szerint a honvédelmi miniszter vezetésével megalakult a Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoport, amelynek feladata az ország működéséhez létfontosságú állami és nem állami gazdasági társaságok azonosítása, a felügyelet esetleges átvételéhez szükséges előkészületek megtétele.

Ennek a csoportnak az irányítása alatt látta el feladatát a létfontosságú vállalatok megfelelő működését segítő Honvédelmi Irányító Törzs, amelynek feladata az ország működéséhez szükséges állami és nem állami létfontosságú gazdasági társaságok, a Kormány, a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs és a Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoport közötti hatékony kommunikáció és együttműködés elősegítése. Néhány nappal ezután újabb kormányhatározat lépett hatályba,² amely az ország működéséhez szükséges létfontosságú állami és nem állami gazdasági társaságok veszélyhelyzeti feladatellátásának szakmai támogatására terjedt ki.

Bevezetés

Az infrastruktúrák jelenléte, fejlődése kényelmesebbé teszi az életünket. Egy mai modern lakásban a fűtés, víz- és áramellátás automatikusnak számít. Az élelmiszerek beszerzése, az egészségügyi, szociális szolgáltatások, a közlekedés igénybevétele annál sokrétűbb, minél nagyobb településen lakunk. A nagyobb kényelem azonban nagyobb sérülékenységet is jelent. A víz-, gáz- és áramszolgáltatás rövid idejű megszakadása is megzavarhatja a napi életet, a hosszabb idejű szolgáltatáskiesés pedig akár emberéleteket is veszélyeztethet.

A szolgáltatások egymásra épülése miatt amennyiben az egyik kiesik (például áramellátás), okozhatja más szolgáltatások (vízszolgáltatás, fűtés, számítógépes felügyelet) kiesését (keringtető, átemelő szivattyúk áram nélkül nem működnek huzamosabb ideig). Az infrastruktúrák egy sérülékeny, elemeikben egymástól is függő

¹ 1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat a koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről.

² 1109/2020. (III. 18.) Korm. határozat az ország működéséhez szükséges létfontosságú állami és nem állami gazdasági társaságok veszélyhelyzeti feladat-ellátásának szakmai támogatásáról.

hálózatot alkotnak. Ennek a hálózatnak meg kell határozni azokat a legfontosabb elemeit, amelyek működése elengedhetetlen a társadalom normális működéséhez. Ezeket a kiemelt elemeket azután fokozottan védeni is kell a folyamatos működés érdekében. A kritikus infrastruktúraelemek mindazon létesítmények, amelyek meghibásodásuk esetén a környezetükre közvetlen veszélyt jelenthetnek. Ezek jellemzően nukleáris erőművek és vegyipari üzemek lehetnek.

A társadalom működésének védelme érdekében született magyar vonatkozásban a 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről. A jogszabályban foglaltak alapján szervezeteket, vállalatokat jelöltek ki mint létfontosságú rendszerelemeket önkéntes kezdeményezésre vagy hatósági kijelöléssel. Szerencsére olyan esemény, amely próbára tette volna a jogszabály által alkotott rendszer létjogosultságát, nem fordult elő, egészen 2020-ig. A cikk tartalmának könnyebb megértése érdekében a szakterületen nem jártas olvasó részére szükséges definiálni a cikkben szereplő néhány fogalmat:

- *létfontosságú rendszerelem*.³ az 1. mellékletben meghatározott ágazatok valamelyikébe tartozó szolgáltatás, eszköz, létesítmény vagy rendszer olyan rendszereleme, továbbá azok által nyújtott szolgáltatások, amelyek elengedhetetlenek a létfontosságú társadalmi feladatok ellátásához – így különösen az egészségügyhöz, a lakosság személy- és vagyonbiztonságához, a gazdasági és szociális közszolgáltatások biztosításához, az ország honvédelméhez –, és amelynek kiesése e feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt jelentős következményekkel járna;
- *létfontosságú információs rendszer és létesítmény*.⁴ a társadalom olyan hálózatszerű, fizikai vagy virtuális rendszerei, eszközei és módszerei, amelyek az információ folyamatos biztosítása és az informatikai feltételek üzemfolytonosságának szükségességéből adódóan önmagukban létfontosságú rendszerelemek, vagy más azonosított létfontosságú rendszerelemek működéséhez nélkülözhetetlenek;
- *nemzeti létfontosságú rendszerelem*.⁵ e törvény alapján kijelölt létfontosságú rendszerelem, amelynek kiesése a létfontosságú társadalmi feladatok folyamatos ellátásának hiánya miatt elsősorban Magyarországon lenne jelentős hatással;
- *létfontosságú rendszerelem védelme*.⁶ a létfontosságú rendszerelem funkciójának, folyamatos működésének és sértetlenségének biztosítását célzó, a fenyegetettség, a kockázat, a sebezhetőség enyhítésére vagy semlegesítésére irányuló valamennyi tevékenység;
- *alapvető szolgáltatás*.⁷ a kritikus társadalmi vagy gazdasági tevékenységek fenntartásához szükséges, elektronikus információs rendszertől függő, az alapvető szolgáltatások jegyzékében feltüntetett szolgáltatás;

³ 2012. évi CLXVI. törvény 1. § f) pont.

⁴ 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet 1. § (3) bekezdés.

⁵ 2012. évi CLXVI. törvény 1. § g) pont.

⁶ 2012. évi CLXVI. törvény 1. § e) pont.

⁷ 2012. évi CLXVI. törvény 1. § b) pont.

- *azonosítás*:⁸ az a folyamat, amely során a lehetséges létfontosságú rendszer-elemeket kockázatelemzés, valamint az ágazati és horizontális kritériumok alapján meghatározzák;
- *kockázatelemzés*:⁹ fenyegetettségi és kockázati tényezők vizsgálata a rendszer-elemek sebezhetőségének, valamint a megzavarásuk vagy megsemmisítésük által okozott következmények értékelése céljából;
- *ágazati kritérium*:¹⁰ azok a szempontok, az azokhoz tartozó küszöbértékek, műszaki vagy funkcionális tulajdonságok, amelyek egy eszköz, létesítmény rendszerelemének megzavarása vagy megsemmisítése (a továbbiakban együtt: kiesés) által kiváltott hatásra vonatkoznak, és amelyek teljesülése esetén az eszköz, létesítmény, rendszer vagy azok része létfontosságú rendszerelemmé jelölhető ki azzal szoros összefüggésben, hogy mely ágazatba tartozik;
- *horizontális kritérium*:¹¹ azok a szempontok, az azokhoz tartozó küszöbértékek, műszaki vagy funkcionális tulajdonságok, amelyek egy eszköz, létesítmény rendszerelemének kiesése által kiváltott hatásra vonatkoznak, és amelyek teljesülése esetén – figyelemmel a bekövetkező emberiélet-veszteségekre, az egészségre gyakorolt hatásra, a gazdasági és társadalmi hatásokra, a természetre és az épített környezetre gyakorolt hatásra – az eszköz, létesítmény, rendszer vagy azok része létfontosságú rendszerelemmé jelölhető ki attól függetlenül, hogy mely ágazatba tartozik;
- *rendkívüli esemény*:¹² olyan külső vagy belső behatás, amely a kijelölt nemzeti vagy európai rendszerelem rendeltetésszerű működését, üzemfolytonosságát jelentős mértékben veszélyezteti, akadályozza, és amely megfelel a jogszabályban foglalt kritériumoknak.

A Covid-19 hatása a nemzeti létfontosságú rendszerelemek kijelölésére

A Covid-19-világjárvány a SARS-CoV-2 vírus által a Covid-19 elnevezésű betegséget okozó pandémia. Az első eseteket 2019 decemberében fedezték fel a kínai Vuhan városában. A járványt 2020. március 11-én az Egészségügyi Világszervezet (WHO) világjárvánnyá nyilvánította.¹³ A 2020-as Covid-19-koronavírus-járvány magyarországi első regisztrált esetét március 4-én jelentette be Orbán Viktor

⁸ 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés.

⁹ 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdés.

¹⁰ 2012. évi CLXVI. törvény 1. § a) pont.

¹¹ 2012. évi CLXVI. törvény 1. § d) pont.

¹² 2012. évi CLXVI. törvény 1. § m) pont.

¹³ Lásd Wikipédia *Covid19-pandémia* szócikk, elérhető: <https://hu.wikipedia.org/wiki/COVID%E2%80%93pand%C3%A9mia>

miniszterelnök mint a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs irányítója. Az első elhunyt beteget március 15-én jelentették. Március 18-án Müller Cecília országos tisztifőorvos, epidemiológiai szakember már arról adott tájékoztatást, hogy Magyarországon bárhol jelen lehet a fertőző vírus. Magyarország érintettségére felkészülve a kormány már 2020. január 31-én egy operatív törzset hozott létre. A járvány megjelenése után, március 11-én országos veszélyhelyzetet hirdettek ki, amellyel különleges jogrend lépett életbe Magyarországon: a békétől, az állami működés általános szabályaitól eltérő időszak.¹⁴

Létfontosságú rendszerelemek meghatározása és besorolása

„A nemzet érdekében kiemelten fontos – napjaink információs társadalmát érő fenyegetések miatt – a nemzeti vagyon részét képező nemzeti elektronikus adat-vagyon, valamint az ezt kezelő információs rendszerek, illetve a létfontosságú információs rendszerek és rendszerelemek biztonsága.

Társadalmi elvárás az állam és polgárai számára elengedhetetlen elektronikus információs rendszerekben kezelt adatok és információk bizalmasságának, sértetlenségének és rendelkezésre állásának, valamint ezek rendszerelemei sértetlenségének és rendelkezésre állásának zárt, teljes körű, folytonos és a kockázatokkal arányos védelmének biztosítása, ezáltal a kibertér védelme.”¹⁵

A fenti sorok vezették be a 2013-ban hatályba lépett elektronikus információ-biztonsági törvényt. Ez az idézet alátámasztja, hogy minden állam alapvető érdeke a működőképességét biztosító államigazgatási és gazdasági rendszer fenntartása, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságáról való gondoskodás. Mindez azonban csak közös gondolkodással és egységes fellépéssel valósítható meg.

Az internet, az információtechnológia és az eme technológiákra épülő egyéb szolgáltatások elengedhetetlenek a 21. századi társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális életünk zavartalan biztosításához. Idesorolhatók azok a rendszerelemek, infrastruktúrák, amelyek meghatározzák és így szintén alapjait jelentik az előzőekben említett infokommunikációs rendszereknek és szolgáltatásoknak. Ezek között számos infrastruktúra működése olyannyira nélkülözhetetlen, hogy a működésükben bekövetkező rövid idejű kiesés vagy sérülés is beláthatatlan következményekkel járhat a társadalom alapvető funkcióinak ellátásában. A 2012. évi CLXVI. törvény létfontosságú rendszerelemeknek, létesítményeknek nevezi ezeket az infrastruktúrákat, de a szaknyelv a „kritikus infrastruktúrák” kifejezést is erőszerezettel használja.¹⁶

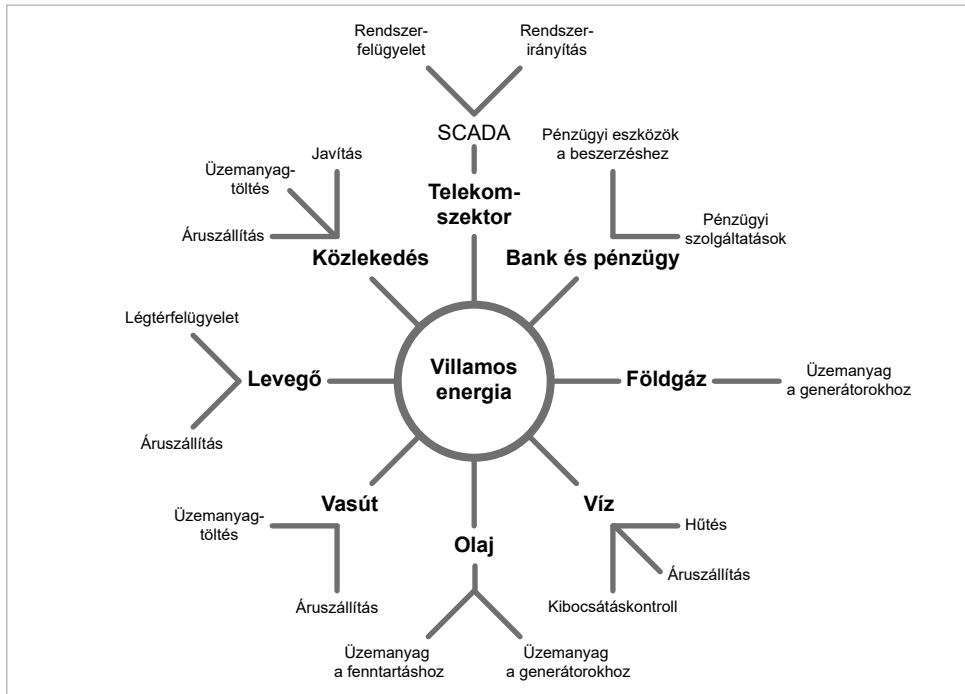
¹⁴ Lásd Wikipédia *Covid19-koronavírus-járvány Magyarországon* szócikk. Elérhető: <https://www.wiki/39R7>

¹⁵ 2013. évi L. törvény.

¹⁶ Kovács László: *A kibertér védelme*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 214.

Napjainkban ezek az infrastruktúrák olyan szoros kapcsolatban állnak egymással, hogy egy-egy rendszer vagy rendszerelem kiesésének a másik rendszerre gyakorolt hatása nehezen jelezhető előre teljes bizonyossággal.

Az alábbi ábrával – figyelemmel a fentebb leírtakra – a villamosenergia-szolgáltatás összetettségét szeretnénk szemléltetni:

1. ábra A villamosenergia-szolgáltatás kapcsolatai és hatása

Forrás: a szerzők szerkesztése Kovács (2018): i. m. 212. alapján

A 2012. évi CLXVI. törvény 1., 2. és 3. melléklete az alábbiak szerint határozza meg a létfontosságú rendszerek ágazati és alágazati felosztását:

- energetika (villamosenergia-rendszer [kivéve az atomerőmű nukleáris biztonságára és sugárvédelmére, fizikai védelmére, valamint biztosítéki felügyeletére vonatkozó szabályozás hatálya alá tartozó rendszerek és rendszerelemek], kőolajipar, földgázipar);
- közlekedés (közúti, vasúti, légi, vízi közlekedés, logisztikai központok);
- agrárgazdaság (mezőgazdaság, élelmiszeripar, elosztó hálózatok);
- egészségügy (aktív fekvőbeteg-ellátás, mentésirányítás, egészségügyi tartalék és vérkészletek, magas biztonsági szintű biológiai laboratóriumok, gyógyszer-nagykereskedelem);
- társadalombiztosítás (társadalombiztosítási ellátások igénybevételéhez kapcsolódó informatikai rendszerek és nyilvántartások);

- pénzügy (pénzügyi eszközök kereskedelmi, fizetési, valamint klíring¹⁷ és elszámolási infrastruktúrái és rendszerei, illetve bank- és hitelintézeti biztonság és készpénzellátás);
- infokommunikációs technológiák (internetinfrastruktúra- és -hozzáférés-szolgáltatás, vezetékes és vezeték nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatások, vezetékes és vezeték nélküli hírközlő hálózatok, rádiós távközlés, úrtávközlés, műsorszórás, postai szolgáltatások, kormányzati elektronikus információs rendszerek);
- víz (ivóvíz-szolgáltatás, felszíni és felszín alatti vizek minőségének ellenőrzése, szennyvízelvezetés és -tisztítás, vízbázisok védelme, árvízi védművek, gátak);
- közbiztonság – védelem (rendvédelmi szervek infrastruktúrái);
- honvédelem (honvédelmi rendszerek és létesítmények).

Az elmúlt két évtized eseményei megvilágították, hogy bár a technikai, technológiai fejlődésnek kétségtől nagyon sok pozitívuma van, ugyanakkor ez az ugrásszerű fejlődés a természetes környezeti életfeltételek háttérbe szorításával egyfajta függőséget okoz a társadalom egészére nézve. Ennek következtében az ezredforduló után a biztonságos életvitelt nyújtó infrastruktúrák egyre inkább kiszolgáltatottak lettek, és egyre többször váltak célpontokká. Ennek következtében sürgetővé vált egy egységes, átlátható és komplex védelmet nyújtó szabályozó rendszer kialakítása.¹⁸

2008-ban hatalmas előrelépést jelentett a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programról szóló (2080/2008. számú) Korm. határozat elfogadása. Ebben a dokumentumban volt megtalálható hazánkban elsőként a kritikus infrastruktúra ágazatainak és alágazatainak felosztása.

A védelem kialakítása során a következő jelentős állomás a 2011. évi CXXVIII. katasztrófavédelmi törvény elfogadása volt, amely egyrészt megteremtette a szervezeti hátteret a kritikusinfrastruktúra-védelemhez, másrészt létrehozta az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságot. A katasztrófavédelem ettől kezdve három pillérre épül: a tűzoltóság, a polgári védelem és az iparbiztonság szervezetrendszerére.

2012-ben jelent meg a 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről. A törvény végrehajtási rendeletét [65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról] 2013-ban fogadták el. E kormányrendelet alapján az azonosítás „az a folyamat, amely során a lehetséges létfontosságú rendszerelemeket kockázatelemzés, valamint az ágazati és horizontális kritériumok alapján meghatározzák”.

Az ágazati kritériumok ismertetése után térjünk ki arra, hogy milyen szempontok játszanak szerepet a horizontális kritériumok meghatározásában. A 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet 1. számú mellékletének 1. § 1. pontja Magyarország területére vonatkoztatva öt fő kritériumcsoportot fogalmaz meg:

¹⁷ Számla rendezése bankátutalással.

¹⁸ Kovács (2018): i. m. 216–221.

(1) Magyarország területén a veszteségek kritériumát, amely emberélet vonatkozásában keletkező veszteséget vizsgál. Ez alapján:

- 24 óra leforgása alatt az áldozatok száma meghaladja a 20 főt vagy a súlyos sérülések száma legalább 75 fő vagy
- 72 óra leforgása alatt az áldozatok száma meghaladja a 40 főt vagy a súlyos sérülések száma legalább 150 fő.

(2) Magyarország területén a gazdasági hatás kritériumát, amely kifejezetten a gazdasági és anyagi veszteség bruttó értékét vizsgálja. Ez függ a gazdasági veszteség mértékétől, egyéb termékek és szolgáltatások romlásának mértékétől vagy a rendszer és létesítmény fizikai sérüléséből, elvesztéséből fakadó károkból.

(3) Magyarország területén a társadalmi hatás kritériumát, amely a 300 fő/km²-nél sűrűbben lakott területen a köznyugalom¹⁹ súlyos megzavarása, beleértve a lakosságot érő káros pszichológiai és közegészségügyi hatásokat is. A kritérium a lakosság mindennapos életének megzavarására gyakorolt hatásokat vizsgálja. Példának egy súlyos esetet szeretnénk említeni a köznyugalom súlyos megzavarására: olyan esemény vagy eseménysor következik be, amely legalább 72 órán keresztül a lakosság egészét – vagy nagy részét – oly mértékben érinti, hogy a lakosság egészsége, élete, tulajdona vagy környezete folyamatos közvetlen veszélynek van kitéve.

(4) Magyarország területén a politikai hatás kritériumát, amely az állam és intézményei iránti közbizalom megszűnése vagy valamely állami szerv működésképtelenné válása miatt a lakosság biztonságérzete kritikus szint alá csökken.

(5) Magyarország területén a környezeti hatás kritériumát, ami olyan esemény vagy folyamat, amely miatt a természeti vagy épített környezetben sérülés, rongálódás következik be, amelynek következtében akár 10 fő kitelepítése válhat szükségessé, vagy legalább 100 km² nagyságú terület tartósan szennyeződik. Idesorolható a felszín alatti vizek, folyóvizek, természetes tavak élővilágának károsodása, valamint az ország földrajzi területeiben bekövetkezett visszafordíthatatlan negatív változás.²⁰

A létfontosságú rendszerelemek védelme veszélyhelyzetben

A koronavírus terjedésének megakadályozására és a már kialakult egészségügyi helyzet megfelelő kezelésére 2020. március 11-től a Kormány az Alaptörvény 53. cikk (1) bekezdésében meghatározott hatáskörében és a 2. és 3. § tekintetében az Alaptörvény 53. cikk (2) bekezdésében meghatározott eredeti jogalkotói hatáskörében, az Alaptörvény 15. cikk (1) bekezdésében meghatározott feladatkörében eljárva a 40/2020 (III. 11.) Korm. rendeletben az alábbi döntést hozta meg:

¹⁹ Olyan társadalmi légkör, amelyben a törvényes rend iránti tisztelet, kölcsönös megbecsülés, az állampolgárok jogos érdekeinek elismertsége az uralkodó.

²⁰ Bognár Balázs – Bonnyai Tünde (szerk.): *Kritikus infrastruktúrák védelme I.* Budapest, Dialóg Campus, 2019. 138–141.

„1. § A Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdet ki.”

A Kormány az Alaptörvény 53. cikk (2) bekezdésében meghatározott eredeti jogalkotói hatáskörében, figyelemmel a koronavírus elleni védekezésről szóló 2020. évi XII. törvény rendelkezéseire, a 7. § tekintetében az Alaptörvény 53. cikk (3) bekezdésében meghatározott eredeti jogalkotói hatáskörében, a koronavírus elleni védekezésről szóló 2020. évi XII. törvény 3. § (1) bekezdése szerinti országgyűlési felhatalmazás alapján, az Alaptörvény 15. cikk (1) bekezdésében meghatározott feladatkörében eljárva kiadta a 86/2020. (IV. 5.) Korm. rendeletet, amely a veszélyhelyzet során alkalmazandó egyes honvédelmi tárgyú szabályokról rendelkezik.

A rendelet 2. pontja a honvédelmi szervezetekre vonatkozó különleges szabályokat tartalmazza, amelyek a következő területeket, feladatokat érintik: a honvédelmi miniszter feladatait, funkcióit²¹ és a veszélyhelyzet idején a nemzeti létfontosságú rendszerelemmé történő kijelölési eljárás szabályait.

A kijelölő hatóság az eljárás megindítását követő két napon belül dönt a nemzeti létfontosságú rendszerelemmé történő kijelölésről.

A honvédelmi miniszter – mint kijelölő hatóság – dönt a nemzeti létfontosságú rendszerelem kijelöléséről, meghatározza az üzemeltetői biztonsági terv kidolgozásának határidejét. A honvédelmi miniszter ezenkívül a létfontosságú rendszerelem védelmével összefüggő, a létfontosságú rendszerelem egyedi sajátosságaihoz, környezetéhez, a létfontosságú rendszerelem kiesése által potenciálisan előidézhető veszély mértékéhez igazodó feltételeket is előírhat az üzemeltető részére.

A nem honvédelmi ágazatba tartozó létfontosságú rendszerelemre vonatkozó döntést a veszélyhelyzet ideje alatt a hivatásos katasztrófavédelmi szerv központi szervével és az e rendelet hatálya alá nem tartozó, kormányrendelet szerinti kijelölő hatósággal közölni kell.

2020. március 4-én a Kormány határozatot adott ki [1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat] a koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről. Ez alapján a honvédelmi miniszter vezetésével megalakult a Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoport, amelynek feladata:

- a) az ország működéséhez létfontosságú állami és nem állami gazdasági társaságok azonosítása;
- b) a felügyelet esetleges átvételéhez szükséges előkészületek megtétele.

Néhány nappal később hatályba lépett a 1109/2020. (III. 18.) Korm. határozat, amely az ország működéséhez szükséges létfontosságú állami és nem állami gazdasági társaságok veszélyhelyzeti feladatellátásának szakmai támogatására terjed ki.

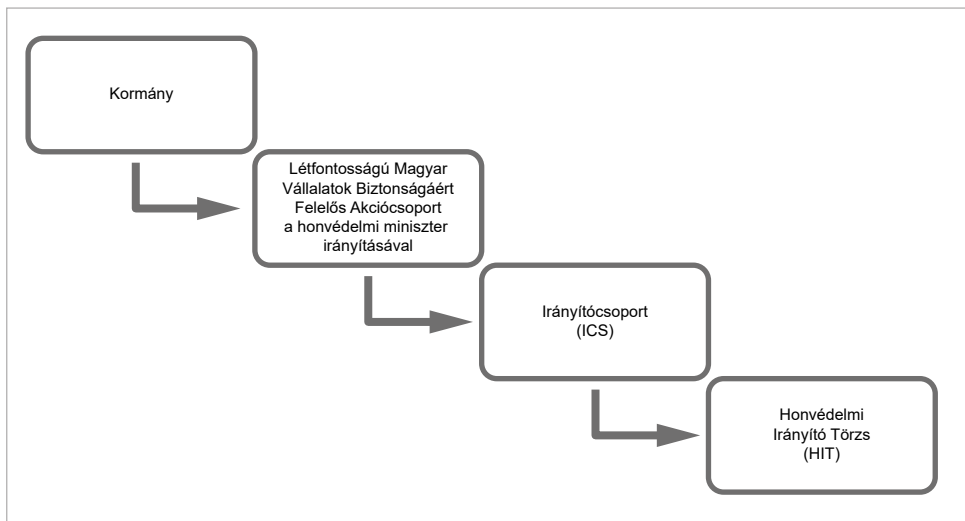
²¹ A honvédelmi miniszter a javaslattevő hatóság, a kijelölő hatóság, a nyilvántartó hatóság és az ellenőrzést koordináló szerv.

A Kormány elkötelezett volt az ország működéséhez szükséges létfontosságú állami és nem állami gazdasági társaságok működőképességének fenntartásában, ezért létrehozta a Honvédelmi Irányító Törzset (a továbbiakban: HIT). Ennek feladata az ország működéséhez szükséges állami és nem állami létfontosságú gazdasági társaságok, a Kormány, a Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs és a Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoport (a továbbiakban: Akciócsoport) közötti hatékony kommunikáció és együttműködés elősegítése.

A Kormány felhívta a honvédelmi minisztert és a belügyminisztert a koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről szóló 1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat 3. pont *a)* alpontja alapján azonosított, az ország működéséhez szükséges létfontosságú állami és nem állami gazdasági társaságok vonatkozásában a honvédelmi irányító törzs tagjainak a kijelölésére.

A Kormány határozata alapján a honvédelmi miniszter az Akciócsoport vezetője útján tájékoztatta az ország működéséhez szükséges létfontosságú állami és nem állami gazdasági társaságokat az Akciócsoport munkájába történő bevonásáról.

Végül a Kormány felkérte a honvédelmi minisztert – mint az Akciócsoport vezetőjét –, hogy irányítsa és koordinálja a honvédelmi irányító törzs tagjainak a munkáját.

2. ábra A létfontosságú magyar vállalatok működését segítő, irányító csoportok

Forrás: a szerzők szerkesztése

A kijelölt vállalatok szívesen fogadták a Magyar Honvédség, a Belügyminisztérium, a Rendőrség és az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság állományából érkező szakembereket. A beilleszkedést segítette, hogy a Kormány névre szóló megbízólevelet adott a feladatba bevont valamennyi szolgálati személynek. A Honvédelmi Irányító Törzs nem vették át az érintett vállalatok irányítását. Fő feladatuk volt, hogy szakmai

tudásukkal és a Magyar Honvédség eszközeivel szükség esetén segítséget nyújtsanak például logisztikai, teher- és személyszállítási, ellátási, őrzés-védelmi vagy biztonsági feladatokban. Ezenkívül közvetlen kapcsolatot biztosítottak a patronált szervezetek között a vírus elleni védekezéssel kapcsolatos adatok, információk gyors áramoltatásához.

A tapasztalatok azt mutatták, hogy gördülékeny és sikeres volt az együttműködés az irányító törzsek és a feladatba bevont cégek között.

A feladatba bevont cégek listája március 25-től 13 vállalattal bővült, a biztonságos ételmisszerellátás és a lélegeztetőgépekhez szükséges oxigénellátás biztosítása érdekében.

Április 2-án a Létfontosságú Magyar Vállalatok Biztonságáért Felelős Akciócsoport döntésének eredményeként 93-ra nőtt azoknak a vállalatoknak a köre, amelyeknél Honvédelmi Irányító Törzsek segítik a biztonságos és zavartalan működést. Április 17-én e vállalatok száma 11-gyel nőtt. Az újonnan bevont cégek az ételmisszer-, valamint a gyógyszeripar meghatározó szereplői voltak. Így végeredményben összesen 104 vállalat működését segítették a Honvédelmi Irányító Törzsek.

Benkő Tibor honvédelmi miniszter 2020. június 17-én, a különleges jogrend megszűnésével, visszavonta a korábban felállított HIT-eket. A vállalatok nemzeti létfontosságú rendszerelemmé kijelölése azonban jogszabály alapján hatályban maradt, ettől kezdve az ágazati hatóságok, valamint az OKF felügyeletével.

A kormány által meghatározott elvárást, a vállalat és a kormányzat közötti közvetlen kapcsolat kialakítását és az információáramlás dinamikus biztosítását, a HIT-ek sikeresen és eredményesen teljesítették.

A közös eredmények megvalósulása a valamennyi együttműködő részéről meglévő együttműködési és segítő szándékon alapult. Ez egy esetleges jövőbeni újabb hullám okán történő aktivizálás esetén garanciát jelent majd a hatékony és eredményes együttműködés megvalósulására a HIT-ek közreműködésével.

„A koronavírus bebizonyította, hogy a katonák nemcsak háborús feladatokra vagy békefenntartásra alkalmasak. [...] A koronavírus második hulláma esetén lehet, hogy ismét megjelennek a magyar vállalatoknál a Honvédelmi Irányító Törzsek, de a járvány mostani intenzitása ezt még nem indokolja.”²²

Összegzés

A Kormány által tett felkérés, valamint az egész járványhelyzet jelentős kihívást jelentett a Magyar Honvédség számára, hiszen ilyen feladatot eddig nem kellett megoldaniuk a katonáknak. A veszélyhelyzetre való tekintettel rendkívül gyorsan, ugyanakkor átgondoltan kellett cselekedniük a katonai vezetőknek, hogy a jogszabályok figyelembevételével néhány nap alatt több száz katonát felkészítsenek a feladatra, logisztikailag támogassanak, és a folyamatos munkavégzés is megvalósulhasson.

²² Huszák Dániel: Visszatérhetnek a katonák a magyar cégekhez, ha eldurvul a koronavírus második hulláma. *Portfolio*, 2020. július 14.

A létfontosságú rendszerelemek, vállalatok védelmére tett intézkedések elsődleges célja az volt, hogy a vállalatok üzletmenet-folytonossága ne sérüljön, egy esetleges működési zavar bekövetkezésének valószínűsége csökkenjen, valamint – ha mégis bekövetkezne – a lehető legkisebb kárt okozza a vállalat működésében. A hatályos eljárásrend összességében nagy előrelépés volt a kritikus infrastruktúrák védelme érdekében. A HM Hatósági Főosztály törvényi felhatalmazás alapján gyorsan és egységesen tudott védelmi rendszabályokat érvényesíteni a szükséges infrastruktúraelemeknél, átléphette az ágazatok eseténként lassú és bürokratikus ügymenetét. Mindez a létfontosságú vállalatok megbízható működése, végeredményben Magyarország és minden itt élő ember érdekében történt.

Javasoljuk megfontolni, hogy egy esetleges újabb járványhullám esetére – a katonák egészségügyi biztonságának fenntartása érdekében – legyen kidolgozva és bevezetve az online kapcsolattartás lehetősége a kijelölt cégekkel.

Melléklet

A HIT-ek a következő cégeket támogatták (ágazati bontásban):²³

Energetika

- MVM Paksi Atomerőmű Zrt.
- MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt.
- Mátrai Erőmű Zrt.
- MAVIR Zrt.
- FGSZ Zrt.
- NKM Áramhálózati Kft.
- MVM Magyar Villamos Művek Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- NKM Földgázhálózati Kft.
- Magyar Földgáztároló Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Panrusgáz Gázkereskedelmi Zrt.

Közlekedés

- HungaroControl Zrt.
- MÁV Zrt.
- GYSEV Zrt.
- Volánbusz Zrt.
- VPE Kft. VPE Vasúti Pályakapacitás-elosztó Kft.
- Magyar Közút Nonprofit Zrt.
- Rail Cargo Hungaria Árufuvarozási Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Waberer's International Nyrt.

²³ Honvédelmi Minisztérium: Hetvenegy vállalatnál kezdték el a munkát a Honvédelmi Irányító Törzsek. *Honvédelem*, 2020. március 19.

Agrárgazdaság

- TESCO-Global Áruházak Zrt.
- CBA Kereskedelmi Kft.
- SPAR Magyarország Kft.
- Auchan Magyarország Kft.
- COOP Gazdasági csoport/CO-OP Hungary Nagykereskedelmi és Szolgáltató Zrt.
- Bonafarm Zrt.
- Kometa 99 Élelmiszeripari Zrt.
- Pápai Hús Korlátolt Felelősségű Társaság
- Goodmills Magyarország Malomipari Korlátolt Felelősségű Társaság
- GLOBUS Konzervipari Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- BONDUELLE CENTRAL EUROPE Zöldségfeldolgozó Korlátolt Felelősségű Társaság
- MASTER GOOD Termelő és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság
- Kecskeméti Konzervgyártó és Kereskedelmi Kft.
- Júlia-Malom Élelmiszeripari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság
- Gyermelyi Holding Zrt.
- Hungary – Meat Élelmiszeripari Termelő Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.
- Hungrana Keményítő és Izocukorgyártó és Forgalmazó Kft.
- KALL Ingredients Kereskedelmi Kft.
- Győri Szeszgyár és Finomító Zrt.
- Pannonia Bio Zrt.
- KURUCZ FARM Mezőgazdasági Korlátolt Felelősségű Társaság
- TERRA Gyártó és Szolgáltató Zrt.
- Adorján-Tex Konfekcióipari és Kereskedelmi Korlátolt Felelősségű Társaság
- Robert Bosch Korlátolt Felelősségű Társaság
- Kartonpack Dobozipari Nyrt

Egészségügy

- Vasútegészségügyi Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.
- Hungaropharma Gyógyszerkereskedelmi Zrt.
- Sanofi-Aventis Magyarország Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.
- BUS-OXY Egészségügyi Gázforgalmazó Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
- SCHOTT Hungary Gyógyszeripari Üvegtermék Gyártó Korlátolt Felelősségű Társaság

Pénzügy

- Magyar Nemzeti Bank
- Magyar Pénzverő Zrt.
- Pénzjegynyomda Zrt.
- Befektető-védelmi Alap

- Budapesti Értéktőzsde Zrt.
- GIRO Elszámolásforgalmi Zrt.
- KELER Központi Értéktár Zrt.
- Országos Betétbiztosítási Alap
- MFB Magyar Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- MEHIB Magyar Exporthitel Biztosító Zártkörűen működő Részvénytársaság
- Magyar Export-Import Bank Zrt.
- Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodási Koordináló és Vagyongazdálkodó Zrt.

Ipar

- Messer Hungarogáz Ipari Gázgyártó és Forgalmazó Kft.
- LINDE GÁZ Magyarország Zrt.
- SIAD Hungary Gázokat Forgalmazó és Termelő Kft.
- ALKALOIDA Vegyészeti Gyár Zrt.
- Egis Gyógyszergyár Zrt.
- Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Nyrt.
- TEVA Gyógyszergyár Zrt.
- DISPO MEDICOR Egyszerhasználatos Orvosi Eszközöket és Műtét-technikai Termékeket Gyártó Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- NHKV Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyongazdálkodó Zrt.

Infokommunikációs technológiák

- Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt.
- „Antenna Hungária” Magyar Műsorszóró és Rádióhírközlési Zrt.
- Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt.
- Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap
- Magyar Posta Zrt.
- Magyar Telekom Távközlési Nyrt.
- Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság

Vízügy

- ALFÖLDVÍZ Regionális Víziközmű-szolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- BÁCSVÍZ Vízi- és Csatornaszolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- BARANYA-VÍZ Víziközmű Szolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Debreceni Vízmű Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- DPMV Zrt. Dél-Pest Megyei Víziközmű Szolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Délzalai Vízmű Zrt. Délzalai Vízi- és Csatornamű Zártkörűen Működő Részvénytársaság

- DMRV Duna Menti Regionális Vízmű Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- DRV Zrt. Dunántúli Regionális Vízmű Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- ÉRV. Északmagyarországi Regionális Vízművek Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- ZALAVÍZ Zrt. Észak-zalai Víz- és Csatornamű Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Fővárosi Csatornázási Művek Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Fővárosi Vízművek Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Heves Megyei Vízmű Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- KAVÍZ Kaposvári Víz- és Csatornamű Korlátolt Felelősségű Társaság
- Kiskunsági Víziközmű-Szolgáltató Kft.
- MIVÍZ Miskolci Vízmű Korlátolt Felelősségű Társaság
- NYÍRSÉGVÍZ Nyíregyháza és Térsége Víz- és Csatornamű Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- PANNON-VÍZ Regionális Önkormányzati Víziközmű-szolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Szegedi Vízmű Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- TETTYE FORRÁSHÁZ Pécsi Városi Víziközmű Üzemeltetési Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- TRV Zrt. Tiszamenti Regionális Vízművek Zártkörűen működő Részvénytársaság
- VASIVÍZ Vas megyei Víz- és Csatornamű Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- VízTEC Víztechnológiai Segédanyagokat Forgalmazó Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- KÖTIVIEP'B Közép-Tisza Vidéki Vízépítő és Telekommunikációs Kft.

Közbiztonság – védelem

- Honvédelmi Minisztérium Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- Honvédelmi Minisztérium CURRUS Gödöllői Harcjárműtechnikai Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- HM Arzenál Elektromechanikai Zrt.
- HONVÉDELMI MINISZTERIUM ARMCOM Kommunikációtechnikai Zártkörűen Működő Részvénytársaság
- HM ZRÍNYI Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató Közhasznú Non-profit Korlátolt Felelősségű Társaság
- Belügyminisztérium HEROS Javító, Gyártó, Szolgáltató és Kereskedelmi Zártkörűen Működő Részvénytársaság

Felhasznált irodalom

- 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300065.kor>
- 1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat a koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1101.KOR&dbnum=1>
2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200166.tv>
2013. évi L. törvény az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról. Online: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300050.tv>
- Bognár Balázs – Bonnyai Tünde (szerk.): *Kritikus infrastruktúrák védelme I.* Budapest, Dialóg Campus, 2019. Online: <https://tudasportal.uni-nke.hu/tudastar-reszletek?id=123456789/12450>
- Honvédelmi Minisztérium: Hetvenegy vállalatnál kezdtek el a munkát a Honvédelmi Irányító Törzsek. *Honvédelem*, 2020. március 19. Online: <https://honvedelem.hu/hirek/hazai-hirek/hetvenegy-vallalatnal-kezdtel-el-a-munkat-a-honvedelmi-iranyito-torzsek.html>
- Huszák Dániel: Visszatérhetnek a katonák a magyar cégekhez, ha eldurvul a koronavírus második hulláma. *Portfolio*, 2020. július 14. Online: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200714/visszaterthetnek-a-katonak-a-magyar-cegekhez-ha-eldurvul-a-koronavirus-masodik-hullama-441210>
- Kovács László: *A kibertér védelme.* Budapest, Dialóg Campus, 2018. Online: <https://webshop.ludovika.hu/termek/tankonyvek/muszaki-tudomanyok/a-kiberter-vedelme>